

AMERIKA-SIVATAG

MORAVIA BESZÉLGETÉSE ANTONIONIVAL

Alberto Moravia az ismert olasz író amerikai körútja során fölkereste Los Angelesben Michelangelo Antonionit. A világhírű rendező most forgatja első amerikai filmjét. A két művész közötti beszélgetés — amelynek lényeges részeit az alábbiakban közöljük — erről a filmről folyt.

Moravia: Mi lesz az új film címe?

Antonioni: „Zabriskie Point”. Így kereszteltek el egy helységet a californiai sivatagban, az ún. Hallal Völgyében.

Moravia: A Nagytás-t úgy értelmeztük, mint az angol étellel való megismerkedésre történő kísérletet. Vajon új filmed hasonló szándékot tükröz az Egyesült Államokkal kapcsolatban? Vagy talán a helyszínek nincs is jelentősége általában műveidben?

Antonioni: A helyszín igenis lényeges. A Nagytás története azonban bárhol játszódhatott volna. A *Zabriskie Point* viszont Amerikáról szóló film. A mű igazi főszereplője az Egyesült Államok. A színészek, az egyes szerepek jelentősége másodlagos.

Moravia: Nem gondolod, hogy eddigi filmjeid témái (a magány, az emberek közötti kommunikáció hiánya, a szorongás, az elidegenedés, stb.) az angolszász társadalmi rendszerekben találnak legadekváltabb környezetre? Más szóval: szerinted ezek a témák nem a neokapitalizmus jellegzetességei?

Antonioni: Valóban így látom. Ezekre a témákra itt az Egyesült Államokban világosabb, extrémebb és mélyebb kifejtési lehetőségek nyílnak.

Moravia: Hogyan illeszthető bele megszokott világodba az ifjúság (diákok, hippik, beatek)? Pontosabban: eddigi filmjeidben a polgárságot ábrázoltad, amint saját problémáival küszködik, de ezt az osztályt belülről mutattad meg és magadévá tetted, vagy legalábbis elfogadtad a burzsoázia értékrendjét. A diákok, a fiatalok viszont — legalábbis véleményem szerint

— a leghatározotabban kívülről támadják a rendszert, s mint maguk vallják, vitássá teszik annak morális, politikai, és gazdasági normáit. Vagy talán éppen az ifjúságnak ez az állásfoglalása foglalkoztat?

Antonioni: Pontosan erről van szó. Filmemnek ez egyik legfontosabb problémaköre. A *Zabriskie Point* alakjai bizonyos mértékben a jelenlegi amerikai társadalom jellegzetes figurái. Közöttük a pszichológiai hasonlóságnál is nagyobb az ideológiai rokonság. Mondanom sem kell, hogy viszont éppen ez az ideológiai rokonság válik az emberek közötti kommunikáció eszközévé.

Moravia: Meglátásod szerint az utóbbi években nem történt valami figyelemre méltó változás? A nyugati ifjúság most tapasztalható lázadási tünetei, bárhogy is értékeljük őket, bizonyos fajta öntudatra ébredésnek a kifejezői. A lázadás nem csak az alávetettség elutasítása, hanem az autonóm egyéniség megszilárdítására irányuló törekvés. Adott esetben tehát nem csak a jelenlegi társadalommal szembeni elutasítást fejezi ki, hanem föllázad az ellen is, hogy az ember ezen nem változtathat, mert a valóság áthatolhatatlan és titokzatos.

Antonioni: A valóság számomra is sok megfjejthetetlen titkot rejtget. Mégis az újdonság erejével hat, hogy a fiatalok nem hajlandóak passzívan beletörődni ebbe a titokzatosságba. Egyébként azt én sem fogadom el, hogy az ember tehetetlen. Éppen a legutóbbi esztendőik tapasztalatai cáfolják meg ezt a nyomasztó előítéletet.

Moravia: Hogyan lehetne meghatá-

rozni viszonyodat Amerikához? Körülhatároltabban: melyek a feszültség, az ellentét neuralgikus pontjai? Mi az, ami Az Egyesült Államokban leginkább bánt, megáláz, provokál és irritál?

Antonioni: Amerikához fűződő viszonyom az amerikai társadalom megosztottságát tükrözi. Az amerikaiakat két egymástól élesen eltérő csoportra osztom. Az amerikaiak kétharmada bosszantó és elviselhetetlen, de vannak közöttük csodálatos emberek is. Az első csoportba sorolom az ún. Middle class-t (a középosztályt), a másodikba a fiatalokat. Ez utóbbiakat a pénz iránti közöny, a tisztaság, a lázadás és az új iránti érzék jellemzi.

Moravia: Térjünk át ezek után szorosabban szakmai kérdésekre.

Képszerűségben Amerika nyújtott-e újat számodra?

Antonioni: Igen. Sőt, talán a legnagyobb, szinte sokszzerű meglepetést ez a képszerű Amerika okozta. Elsősorban a szédületes reklám. Ezáltal itt minden annyira kamera után ordít, hogy szinte nem is tudom sokszor mit fényképeztek le először.

Moravia: Most első ízben dolgoztál amerikai produkcióban. Mi az, ami az európai gyártással összehasonlítva leginkább megragadott?

Antonioni: Amerikában a film kevésbé improvizált, kevésbé szeszélyes, mint Európában. Minden sokkal bürokratikusabb és mechanikusabb. Az amerikaiakat nagyon erősen köti a rutin.

Moravia: Általában milyen a viszo-

Középen Lisa Halprin San Francisco-i diáklány, Antonioni új filmjének egyik főszereplője

nyod az amerikai munkatársakkal?

Antonioni: Mondonom sem kell, hogy szívesebben dolgozom olaszokkal. Az amerikai emberekkel kialakuló kapcsolatom viszont új tapasztalatokkal gazdagít.

Moravia: Egy olyan nagy gyártó vállalatnak, mint a Metro Goldwyn Mayer-nek meddig terjed a készsége arra, hogy ún. művészfilmet finanszírozzon?

Antonioni: A kérdés nem így vetődik fel. Az MGM számára egy a fontos: a filmnek hasznot kell hajtania. Ha ez megtörténik, akkor az MGM részvényei a tőzsdén emelkednek. S, ha a művészfilm olyan, mint a Nagytás, vagyis kifizetődő, akkor semmi kifogásuk az ilyen jellegű alkotások ellen, sőt szívesen finanszírozzák.

Moravia: Szeretnék még néhány szót hallani a színészekről. Honnan szerezted őket?

Antonioni: Az utcáról. A női főszereplő egy San Francisco-i diáklány, a férfi főszereplő egy fiatal bostoni asztalos.

Moravia: A forgatást hol tervezed, stúdióban vagy a szabadban?

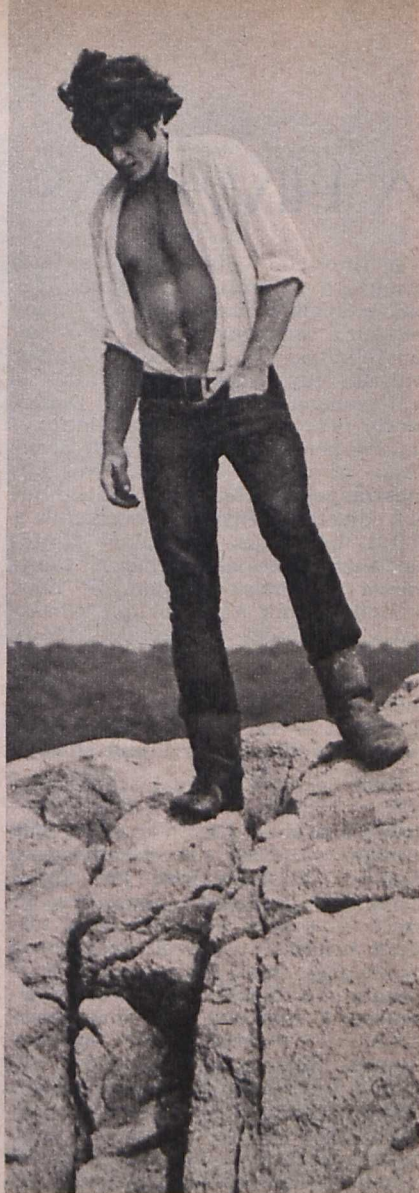
Antonioni: A stúdióban a film megmerevedik és a váratlan, előre nem látott körülmények, ötletek befolyásának a lehetősége a minimumra csökken. Ezért amennyit csak lehet stúdióon kívül igyekszem forgatni. Eredetiben kívánok bemutatni tüntetéseket felvonulásokat, lázadásokat, összeütközéseket.

Moravia: Filmjeidben miből indulsz ki, a témából vagy a cselekményből? Szakmai nyelvre fordítva a szót: akkor dolgozod ki a történetet, amikor már világos előtted, a téma, vagy határozott tematikus elképzelés nélkül bonyolítod a történetet?

Antonioni: Nálam a történet mindig megelőzi a témát. Így például a Blow up témáját alig néhány hónappal ezelőtt fedeztem fel önmagam is.

Moravia: Mostani filmed cselekménye hogyan született meg?

Antonioni: Évek óta készítik jegyzeteket Amerikáról. A történet ezekből formálódott.

Egy bostoni fiatalember, aki a *Zabriskie Point* című Antonioni-film főszerepét játssza. A rendező egyelőre nem hajlandó közölni a nevét

Moravia: Számításod szerint mennyi idő alatt készül el a *Zabriskie Point*?

Antonioni: Általában egy évi munkát fordítok egy film elkészítésére. Ezúttal azonban attól tartok másfél esztendő sem lesz elegendő, sőt talán két évnél is tovább tart a munka.